

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

Könyvtárak állománygyarapítási tanácsadójának jogi védelme; internetes felhasználási jogának gyakorlása

Ügyszám: SZJSZT 14/2002

A megbízó által feltett kérdés:

Ki tarthat igényt a ... c. könyvtári állománygyarapítási tanácsadó kiadvány szerzői jogaira és az interneten való felhasználásának jogaira?

Az eljáró tanács válasza:

1. A Szerzői Jogi Szakértő Testület eljárásának jogi alapja

A Szerzői Jogi Szakértő Testület a jelen ügyben szakvéleményt adhat az 1999. évi LXXVI. tv. (a továbbiakban: az Szjt.) 101. § (3) bekezdése¹, valamint a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése², továbbá (3) bekezdése³ alapján, mert a feltett kérdés lényege a folyóirat-kiadvány internetes felhasználási jogának gyakorlása. Ehhez az alanyi jogosultságok kérdését is tisztázni kell.

2. Az eljáró tanács által vizsgált iratok és azok tartalma

2.1. A ... c., kéthetente megjelenő folyóirat 2001/26. és 2002/7. számai.

A kiadvány címlapján, a kiadók szokásos helyén „megbízó – K. Kht., Budapest” felirat olvasható. A belső oldalon a „© megbízó” jelzés látható. Az imprimatúra szerint a „Felelős kiadó: M. I. igazgató” (ő a K. Kht. igazgatója) és „Szerkeszti és a technikai szerkesztést végzi a Könyvtári Intézet, felelős szerkesztő H. Gy., technikai szerkesztő P. Á.”.

H. Gy. a megkereséshez csatolt munkaköri leírás–minta szerint a megbízó munkavállalója.

A „...” c. folyóirat a tartalomjegyzék szerint is három részből áll:

---

¹ „A szerzői jogi szakértő testület felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben.”

² „A Szerzői Jogi Szakértő Testület az Szjt. 101. § ... (3) bekezdésében megjelölt ügyekben szakértői véleményt ad ... megbízás alapján.”

³ „E rendelet alkalmazásában a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésnek számít az Szjt.-ben szabályozott vagyoni jog gyakorlásával kapcsolatos kérdés.”

- „Az Ismeretterjesztő és szakirodalom” rész az ilyen műfajú új könyvek könyvtári szakrendbe szerkesztett (az altémákon belül a betűrendes), könyvenként 5-8 mondatos tartalmi ismertetését, szakmai értékelését valamint könyvtári ajánlását tartalmazza;
- A „Szépirodalom” rész az ilyen műfajú új könyvek előbbivel azonos feldolgozása,
- A „betűrendes mutató” a szerzők nevét és a mű címét (a könyv mind a kétféleképpen kereshető) és az illető folyóiratszámbeli sorszámát mutatja.

Az első két részben az egyes könyvismertetéseket és ajánlásokat könyvazonosítási adatok (szerző, cím, kiadásjelzés, hely, név, kiadó, ISBN stb.) valamint egyéb könyvészeti adatok, (legutóbb ismertetett műve, a sorozatban legutóbb ismertetett munka stb.) egészítik ki. A folyóirat egy saját, jelekből álló rendszert is alkalmaz a könyvek könyvtári ajánlásának (minősítésének) egyszerűsítésére.

2.2. A megbízó által becsatolt következő iratok: „A ... című könyvtári állománygyarapítási tanácsadó folyóirat készítésének folyamata (1. sz. melléklet); Munkaköri leírás (minta) (4. sz. melléklet). Megállapodás könyvismertetés elkészítéséről (minta) (3. sz. melléklet).

A megkeresés szerint a szóban forgó kiadványt a „K. Kht. adja ki és juttatja el a megrendelő könyvtárakhoz.” A 4. sz. melléklet tartalmából és a feltett 2. kérdésből nyilvánvaló, hogy a „...” c. folyóirat számítógépen készül és az egyes folyóiratszámokat digitális változatban adják át a K. Kht.-nak és a számítógépben is tárolják. Feltételezhető, hogy a megbízó és a K. Kht. együttműködését szerződés szabályozza (a megbízó ilyen szerződést nem csatolt be).

Az 1. sz. melléklet állítása szerint „a folyóirat kiadásának nyomdaköltségei a K. Kht.-t terhelik. A folyóirat megrendeléséből befolyó összegek valamint a folyóirat nyomán történő könyvrendelések után járó bevételek teljes egészében a K. Kht.-t illetik meg.”

Az 1. sz. melléklet rámutat, hogy a folyóirat előállításához szükséges könyveket a K. Kht. kölcsönzi a megbízónak. E leírás szerint a folyóirat tartalmi előállítását (a könyvismertetések és ajánlások elkészítését, a bibliográfiai és könyvészeti adatok hozzászzerkesztését stb.) a megbízó végzi munkavállalói és megbízottai útján. Ugyancsak a megbízó szerkesztősége végzi a folyóiratszámok „műszaki szerkesztését, korrektúráit és a nyomdakész példányt a K. Kht.-nak fotózásra, sokszorosításra átadja.”

A 4. sz. melléklet, a munkaköri leírás–minta igazolja, hogy azoknak, akik a megbízó munkavállalóiként könyvismertetéseket, recenziókat írnak és/vagy ezeket kiegészítik a könyvazonosítási és egyéb könyvészeti adatokkal valamint elvégzik a kiegészítő munkákat (leírás, tisztázat, javítás, mások által szolgáltatott adatok kiegészítése, szak- és betűrend betartásának ellenőrzése stb.) ez a *munkaviszonyukból folyó kötelezettségük*. Ugyancsak ilyen kötelezettségük a számítógépes szövegszerkesztés.

Az 1. sz. melléklet leírása értelmében a *nem munkavállaló* közreműködőkkel a megbízó a 3. sz. melléklet szerinti megállapodást köti a ... c. folyóirat folyóiratszámait elkészítésében való közreműködésre. A szerződésmintában a „szerző kötelezettséget vállal, hogy ... elkészíti a .... című ..... mű ismertetését (recenzióját) ...”, min. 1 A/4 oldal terjedelemben, „leközlésre alkalmasan.” Az ismertetést a ... c. folyóirat Szerkesztőségnek (megbízó) kell átadni. A szerződéshez csatolt „Tájékoztatóban” az áll, hogy „A könyvismertetésért ... elfogadása esetén a K. Kht. mint kiadó, a Szerkesztőség utalványozása szerint fizet tiszteletdíjat.” Ugyanitt a szerző azt veszi tudomásul, hogy „a kiadónak és a Szerkesztőségnek joga van az elfogadott ismertetőt szabadon felhasználni és külön díjazás nélkül többször is leközzölni.” Továbbá: „a Szerkesztőségnek joga van az ismertetés szövegén formailag változtatni, illetve, ha az közzésre alkalmatlan, új, megfelelő könyvismertetések készítését kérni.”

3. Válasz a feltett kérdésre

A válasz az 1999. szeptember 1-én hatályba lépett, 1999. évi LXXVI. sz. törvény alapján készült. E törvény 107 § (1) bekezdése értelmében az e nap *előtt* kötött szerződésekre még a régi Szjt.-t, az 1969. évi III. tv-t kellene alkalmazni. Feltételezzük, hogy a szakvéleményben tárgyalt tényállásokban már nem szerepelnek ilyen régi szerződések.

A megkeresés és négy melléklete alapján a feltett kérdés három részletes kérdésre bontható, a választ az ezekre adott vélemény adja.

3.1. Milyen típusú szellemi alkotás, teljesítmény vagy eredmény a „...” című nyomtatott kiadvány (folyóirat) és annak számítógépesen rögzített változata? Ezeket milyen jogi védelem illeti?

A „...” folyóirat nyomtatásban megjelent példányai, mint fizikai termékek sajtótermékek (kiadványok), amelyeket a (sajtó) termékekre fennálló jogi védelem véd. Ez alapvetően a sajtójog és a versenyjog. A jog alanya a *kiadó* (1986. évi II. tv. a sajtóról, 8. §).

A nyomtatásban megjelenő „...” c. folyóirat egy-egy példánya meghatározott rend, módszer szerint rendezetten (könyvtári szakrend és betűrend) és sorszámozva könyvészeti adatokat és műelemzéseket, műleírásokat gyűjt össze. Az elrendezés, szerkesztés közismert szabályok szerint történik (betűrend, Egyetemes Tizedes Osztályozás, bibliográfiai szabályok), a feldolgozott könyveket pedig nem valamilyen elv szerint válogatják ki, hanem elvileg az összes megjelent művet ismertetik. Ez a gyűjtemény tehát *nem éri el* a szerzői jogi védelemhez a törvény által (1999. évi LXXVI. tv. a szerzői jogról, a továbbiakban: Szjt. 7. § (1) bekezdés) megkívánt *egyéni, eredeti jelleget*, nem „gyűjteményes mű”.

A „...” c. folyóirat nyomtatásra előkészített, *elektronikusan rögzített*, tárolt példányai olyan gyűjtemények, amelyekben az egyes önálló műleírásokhoz, adatokhoz, mint tartalmi elemekhez számítástechnikai úton *egyedileg hozzá lehet férni, vagyis ezek az Szjt. 60/A §-a*

szerinti „adatbázisok”. Az adatbázisok *előállítóit* az adatbázis létrehozatalához szükséges szervezési és anyagi befektetésre tekintettel az Szjt. XI/A fejezete a szerzői joghoz kapcsolódó „sui generis” jogi védelemben részesíti. A törvény ehhez „jelentős ráfordítást” kíván meg az adatbázis tartalmának megszerzéséhez, ellenőrzéséhez vagy megjelenítéséhez. A „...” c. folyóirat szerkesztése, létrehozatala, ellenőrzése és megjelenítése *jelentős ráfordítással jár*. Ez lényegében azt jelenti, hogy az adatbázis bizonyos használatához az előállító hozzájárulása szükséges és ezért neki díjazás jár (Szjt. 84/A §).

Az adatbázis nyomtatott változata nem részesül „sui generis” védelemben, mert elemeihez nem lehet egyedileg hozzáférni (már nem adatbázis).

3.2. Milyen szellemi alkotások, teljesítmények vagy eredmények a ... c. folyóiratban foglalt adatok, ismeretek, vélemények egyenként?

A „...” c. folyóiratba foglalt könyvismertetések egyenként kétségtől szerzői alkotások. Nemcsak a könyvek tartalmi elemeit emelik ki (már ez is válogatás illetve elvonatkoztatás), hanem összehasonlítanak, értékelnek, a témához illő új ismereteket is bekapcsolnak (1. pl. a 200126090. sz. ismertetést). Ezek nem a művek tartalmi kivonatai, hanem önálló gondolat kifejtések a műről. E szerzői művekre vonatkozó jogok eredeti alanya a létrehozó természetes személy.

A ... c. folyóiratban szereplő könyvészeti, bibliográfiai adatok összegyűjtése, ellenőrzése, megfelelő helyre iktatása komoly szellemi munka, de ez magukat az adatokat nem teszi egyenként „szerzői művé”. Ezek egyenként nem egyéni-eredeti gondolat kifejtések. A közkincs körébe tartoznak, egyenként bárki felhasználhatja őket. Ezt az előző 3.1. pontban említett „sui generis” adatbázis jogi védelem sem zárja ki (Szjt. 84/A§ (1) bekezdés). Sőt, amint ez az alábbi 3.3. pont harmadik bekezdéséből világosan látható, egyszerre több adatot is fel lehet használni, amíg ez nem ér el *jelentős részt*.

3.3. A vizsgált ügyben kik az előző két pont szerinti jogi védelem alanyai és milyen jogok illetik meg őket?

A „...” c. folyóirat kiadója a K. Kht.. Döntő e tekintetben a felelős kiadó megjelölése az imprintúrában. Emellett szól a 3. sz. mellékletben a K. Kht.-ra mint kiadóra való utalás a nyomdaköltségek viselése, a terjesztés módja és a terjesztési bevételek sorsa. A © jelzés nem ügydöntő (jogot nem keletkeztet és nem igazol). A „...” c. folyóirat kiadója a tisztességtelen piaci magatartást tiltó szabályok alapján (1996. évi LVII. tv. 6. §) felléphet minden olyan vállalkozással szemben, amelyik a nyomtatott kiadványt a könyvtárak és egyéb használók számára összetéveszthetően utánozná.

A „...” c. folyóirat elektronikusan rögzített, nyomtatásra számítógépben havonta előkészített digitális példányai mint adatbázisok előállítója a megbízó. Az 1. és a 2. sz. melléklet szerint ugyanis az összeszerkesztést a megbízó szervezi meg (szerkesztési szabályokat ír elő, munkavállalókat alkalmaz, illetve külső személyeket bíz meg ebből a célból), ennek dologi (számítógépek, egyéb eszközök) és személyi költségeit viseli. Az elektronikus adatbázisként

való végleges (nyomdakész) rögzítés is a megbízónál történik. Az Szjt. 84/A § (6) bekezdése szerint adatbázis előállító az „aki ... saját nevében és kockázatára kezdeményezte az adatbázis előállítását, gondoskodva az ehhez szükséges ráfordításokról”.

A megbízó hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy az elektronikusan rögzített adatbázis tartalmának egészét vagy jelentős részét jogszerűen kimásolják (többszörözzék, akár elektronikus akár nyomdai úton), vagy – nyomdai vagy digitális (elektronikusan rögzített) példányként – terjesszék (eladják, bérbeadják), vagy – internetes úton vagy másként (de nem sugárzással) – a nyilvánossághoz közvetítsék (Szjt. 84/A § (1) és (2) bekezdés). Kivételesen – ha ez már az adatbázis rendes hasznosítását akadályozza – már egy-egy adat vagy egy jelentéktelen rész egyébként nem jogosított felhasználó általi ismételt és rendszeres kimásolása, újra hasznosítása is lehet engedélyköteles (Szjt. 84/A § (3) bekezdés). Az adatbázis előállítójának ezek az engedélyezési, tiltási jogai nem érintik az adatbázisba felvett egyes szerzői művekre, illetve szomszédos jogi teljesítményekre vonatkozó jogokat (Szjt. 84/B § (4) bekezdés). Az Szjt. 84/C §-a bizonyos esetekre, a kimásolásra, újrahhasznosításra is enged szabad, díjfizetés nélküli felhasználásokat.

A megbízó együttműködése a K. Kht.-val az elektronikus adatbázis előállítói jogai gyakorlását is jelenti. A K. Kht. által megszerzett jogok tárgyára és terjedelmére a két fél közötti szerződés az irányadó. A megkereséshez becsatolt iratok következetesen és több helyen csak a „kiadást” említik, mint a „...” c. folyóirat felhasználásának módját. Ez a nyomtatással többszörözés és nyomtatott példányonként terjesztés. Ha a két fél közötti eddigi szerződések kifejezetten nem engedik meg a K. Kht.-nak az internetes (lehívásos, on-line) felhasználást vagy nem ruházzák rá az e tárgyú engedélyezési jogot, e jogok még a megbízónál vannak. A szerződésükre a Ptk. általánosabb (és nem az Szjt. speciális) szabályai vonatkoznak.

A „...” c. folyóiratba foglalt könyvismertetések szerzői részben a megbízó munkavállalói, részben megírási szerződéssel megbízott személyek.

A munkavállaló–szerzők munkaköri kötelezettségként írják az ismertetéseket, így az ő vagyoni jellegű szerzői jogait a megbízó szerzi meg (Szjt. 30. § (1) bekezdés). Ezek a vagyoni jogok a könyv-, folyóirat kiadás és az internetes lehívásos (on-line) felhasználás engedélyezési jogait is magukba foglalják. A becsatolt iratok nem utalnak ettől eltérő (a jogokat a munkavállaló – szerzőnél megtartó) megállapodások léteire (elvileg erre lehetőség lenne az említett bekezdés szerint). E munkavállaló–szerzőket az Szjt. 30. § (3) bekezdése értelmében a művek megbízó általi hasznosítása miatt „megfelelő díjazás” illeti meg. Ennek mértékéről, számítási alapjáról az Szjt. nem rendelkezik. Minthogy a „...” c. folyóirat szerkesztőségének a munkavállalói által létrehozott művek K. Kht. útján való hasznosítása a fő tevékenysége, a munkavállalókat ehhez alkalmazzák, munkaszerződésük úgy is értelmezhető, hogy munkabérük az ismertetések írására és hasznosítására is tekintettel került megállapításra. Egyébként ezt a szerzői díjigényt a munkaszerződésben vagy egyéb (pl. kollektív) szerződésben ki is lehet zárni. A megírási szerződéssel megbízott s így közreműködő – bár nagyon hevenyészetten, hiányosan, de mégis egyértelműen – kiadásra jogosító szerződést köt. A becsatolt szerződésminta kifejezései: „leközlésre alkalmasan”, „kiadó”, „tiszteletdíj”, „új könyvismertetések kérése” (mint kijavítási igény), „elfogadás”. A folyóirat kiadásra jogosító szerződés – a K. Kht. mint kiadó kifejezett említéséből

következően – allicenc adására, vagyis arra is jogosítja a megbízót, hogy a kiadó végül ne ő, hanem a K. Kht. legyen. Abban a kérdésben, hogy hol, meddig és hányzori kiadásra (kiadás engedélyezésére) terjed ki a megbízó joga, s hogy ez a jog kizárólagos-e, az Szjt. „felhasználási szerződések általános szabályai” alapján kellene a szerződésminta következő szabályát értelmezni: „a kiadónak és a szerkesztőségnek joga van az elfogadott ismertető szabadon felhasználni és külön díjazás nélkül többször is leközölni”. Erre azonban nem terjedt ki a megbízó kérése.

A feltett kérdés szempontjából mégis közvetlen jelentősége van annak, hogy az előző bekezdés végén idézett szerződésminta – mondatnak az Szjt. szerint nem lehet olyan értelmet tulajdonítani, mintha a megbízó a megírási és kiadói szerződéseivel (azok itt ismertetett szövegével) a „külsős” szerzőitől megszerezte volna a könyvismertetések internetes (lehívásos, on-line) hasznosításának a jogát. Az Szjt. 43. § (5) bekezdése itt közvetlenül alkalmazandó: „Ha a szerződés nem jelöli meg azokat a felhasználási módokat, amelyekre az engedély vonatkozik, ..., az engedély a szerződés céljának megvalósításához elengedhetetlenül szükséges felhasználási módra és mértékre korlátozódik”. Amennyiben a megbízó a „...” c. folyóirat on-line hasznosítását is tervezi, megírási szerződésmintáit a felhasználási móddal is ki kell egészítenie.

4. Összefoglalás

A fentiekből következik, hogy amikor a megbízó a munkavállalói és a megbízottai által megírt könyvismertetések kiadására a K. Kht.-nak folyóirat kiadási jogot enged, egyrészt a munkavállalói vagyoni szerzői jogai jogutódaként, másrészt a szerződéssel megszerzett kiadási jog allicencbe adójaként szerződik. A megbízó – K. Kht. szerződés e részben szerzői jogi felhasználási szerződés és alkiaadói szerződés. Egyéb tartalmának (könyvészeti és bibliográfiai adatok) kiadásra átadása a Ptk. kötelmi jogi szabályai szerinti szerződés. A megbízó – K. Kht. együttműködés harmadik eleme, az egész gyűjtemény elektronikusan rögzített, adatbáziskénti átadása (ugyanarra a célra, vagyis nyomtatott formában való kiadásra szánva) ugyancsak közvetlenül a Ptk. szerint kötött szerződés. A rendelkezésre álló iratok alapján a megbízó az on-line felhasználásra vagy annak engedélyezésére még semmilyen jogot nem adott a K. Kht.-nak (ehhez a nem – munkavállaló szerzőitől még neki magának is meg kellene szerezni a jogokat).

Budapest, 2002. június 26.

dr. Pálos György
a tanács elnöke

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács előadó tagja

dr. Lindner Gyula
a tanács szavazó tagja